

Suomen kielen taito tukee ikääntyvien maahan muuttaneiden osallisuutta

Susanna Lehtovaara

Hyvinvointi- ja asumispalveluja tuottavan Käpyrinne ry:n Jade II -projekti tukee ikääntyvien maahanmuuttajien osallisuutta ja hyvinvointia matalan kynnyksen ryhmätoiminnan kautta. Projektin ryhmätoimintoihin kuuluvat liikunta- ja keskusteluryhmien lisäksi suomen kielen tunnit, joiden keskiössä on arkipäivän suomen oppiminen ja keskustelutaitojen vahvistaminen.

lääkkäille ja ikääntyville maahan muuttaneille suomen kielen oppiminen on merkityksellistä hyvinvoinnin ja arjen sujumisen vuoksi. Sosiaali- ja terveyspalveluissa asioiminen sekä päivittäishankintojen tekeminen onnistuvat paremmin yhteisen kielen välityksellä. Maahan muuttanut ikäihminen voi kokea osallisuutta ja kuuluvuutta naapurustoonsa ollessaan vuorovaikutuksessa muiden asukkaiden kanssa. Kuulumisten vaihtaminen ja tervehtiminen koetaan tärkeäksi, mutta lähes mahdottomaksi ilman suomen kielen taitoa.

Julkisuudessa puhutaan paljon maahanmuuttajien kotoutumisen tärkeydestä ja kotoutumista ohjaavan viranomaistoiminnan tehokkuudesta. Kotoutumisen kokemuksellisia ja henkilökohtaisia ulottuvuuksia tarkasteltaessa olisi syytä kiinnittää huomiota *kotiutumiseen*, omanlaisen kodin rakentamiseen. Kotoutuminen voidaan kokemuksellisella tasolla nähdä kodin ja omannäköisen arjen luomisena ja naapuruston jäsenenä olemisena. Kotoutumisessa ja kotiutumisen keskiöön nousee myös yhteinen ja jaettu kieli. Suomen kielen sujuva hallitseminen jokapäiväisessä

keskustelussa ja asioimisessa luo turvallisen tilan laajemmallekin vuorovaikutukselle ja jakamiselle.

Jade II -projekti on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama hanke (2016–2017), joka tukee ikääntyvien maahan muuttaneiden hyvinvointia ja osallisuutta. Projektin kohderyhmään kuuluvat yli 50-vuotiaat helsinkiläiset, joiden äidinkieli on somali, arabia tai mandariinikiina. Maahan muuttaneet ikääntyneet asiakkaat osallistuvat viikoittain projektin koordinoimiin ryhmätoimintoihin, joihin kuuluvat suomen kielen tunnit, liikunta- ja hyvinvointiryhmät ja omankieliset keskusteluryhmät. Projektin suomenkieliset keskustelutuokiot organisoidaan pääasiallisesti Akateemiset naiset ry:n Luetaan yhdessä -toiminnan kautta. Vapaaehtoiset opettavat arkipäivän suomea kerran viikossa tunnin ajan. Jade-projektin (RAY 2013–2015) toiminnassa mukana olleet somalinkieliset ikääntyvät naiset kuuluvat myös Jade II -projektin asiakasryhmiin ja osallistuvat tällä hetkellä suomen kielen tunneille. Toiminnan laajentuessa vuosien 2016 ja 2017 aikana mandariinin ja arabiankielisiin uusiin ryhmiin selvitetään myös tarvetta monipuolistaa suomen kielen opetustuokioita.

Suomen kieltä matalan kynnyksen oppitunneilla

Suomen kielen harjoittelu matalan kynnyksen oppitunneilla oli somaliäitien oma toive. Kielen oppiminen on erittäin tärkeä osallisuutta ja ikääntyvän maahan muuttaneen hyvinvointia edistävä tekijä. 1990-luvulla Suomeen pakolaisina saapuneet somalitaustaiset naiset ovat päässeet osallistumaan ensimmäiselle kielikurssille viimeistään muutamia vuosia tulonsa jälkeen, mutta yksi kielikurssi ei useinkaan ole ollut riittävä tarvittavan kielitaidon omaksumiseen. Kielikurssit on Jaden toimintaan osallistuneiden naisten kokemusten mukaan suunnattu lähtökohtaisesti nuorille, nopeasti uutta kieltä oppiville sukupolville. Työelämään sijoittuvien nuorempien sukupolvien kotoutuminen on useassa tapauksessa onnistunut paremmin kuin iäkkäämpien, usein kodin piirissä elävien maahanmuuttajien – etenkin iäkkäämpien naisten. Jaden somaliäidit kokevat jääneensä paitsioon suomen kielen opetuksessa ja kielikurssitarjonnassa, jossa nuoremmat somalinkieliset ja muut maahan muuttaneet menevät jonoissa heidän ohitse.

Projektin suomen kielen opetukseen osallistuvien taustat ja oppimistyylit ovat moninaisia. Osa ikääntyvistä somalinaisista on kotimaassaan kuulunut paimentolais yhteisöön eikä näin ollen välttämättä ole saanut nuoruudessaan luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Toiset ikänaiset ovat sen sijaan lähtöisin kaupungista ja usein lukutaitoisia. Somalin ja suomen kieli kirjoitetaan molemmat latinalaisin aakkosin.

Ikääntyvien, maahan muuttaneiden naisten kanssa suomen kielen opiskelussa keskeistä on ollut eteneminen oppijalähtöisesti. Suomen kielen tunneilla kävijöiden moninaisuus asettaa haasteita niin Luetaan yhdessä -vapaaehtoisille kuin osallistujille itselleen. Osallistujien kielitaidon taso ja opiskelun motivaatio vaihtelevat. Toisinaan tunneilla saattaa havaita turhautumista, mutta useimmiten luokkatilasta kuuluu helisevä ja ajoittain raikuvakin nauru. Yhteishenki on korkealla, ja oppiminen on hauskaa, jolloin kielitaitokin kasvaa kuin itsestään.

Osallisuutta arjen jakamisen ja kohtaamisen kautta

Suomen kielen tunneilla tapahtuu kielen oppimisen ja arkisten keskusteluiden lisäksi myös syvempää kokemusten vaihtoa ja arjen jakamista. Samalla tapaamisten aikana voi havaita yhteisöllisyyden rakentumista projektin asiakkaiden ja vapaaehtoisten välille. Somalinaiset saapuvat tunnille usein innoissaan yhdessä tekemisestä ja oppimisesta. Vapaaehtoiset taas haluavat aktiivisesti kehittää opetustuokioita ja suunnittelevat tunnin sisältöä etukäteen. Jade II -projektissa toimivilta Luetaan yhdessä -vapaaehtoisilta ei vaadita aikaisempaa opetuskokemusta, mutta tärkeää on projektin arvojen jakaminen, minkä lisäksi arvostetaan kiinnostusta toimia ikääntyneiden maahan muuttaneiden parissa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa kielen osaaminen lisää osallisuutta. Maahan muuttaneelle ikäihmiselle osallisuutta on esimerkiksi mahdollisuus hakeutua tarvitsemiensa sosiaali- ja terveyspalveluiden ääreen ja asioida hyvin sujuvalla yhteisellä kielellä hoivahenkilökunnan kanssa. Keskeiseksi maahan muuttaneen ikäihmisen tarpeeksi Jade-projekti on havainnut mahdollisuuden löytää tietoa tarjolla olevista ikäihmisille suunnatuista palveluista myös omalla kielellä. Osallisuus tulee nähdä myös osallistumisena omaa elämää koskevaan päätöksentekoon ja vanhuspalveluiden suunnitteluun sekä kuulumisena yhteisöön ja naapurustoon aktiivisena jäsenenä. Jade II -projekti ja vapaaehtoisvoimin toteutettava suomen kielen opetus tukevat näin maahan muuttaneiden ikäihmisten hyvinvointia sekä vahvistavat naapurustoon ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteen ja osallisuuden rakentumista.

Kirjoittaja toimii Käpyrinne ry:ssä Jade II -projektin projektipäällikkönä.